

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

"NOFILOLOG YO'NALISHDAGI TALABALARGA RUS TILINI STRUKTURAVIY O'RGANISH"

Erkinova Nozima Utkirovna

Annatsiya: *Ushbu maqola rus tilini o'rganishning ko'p kuch talab qilmaydigan oddiy va samarali usullaridan foydalangan holda qisqa vaqt ichida rus tilini yaxshilashga yordam beradi. Ushbu maqolada rus tilini tez, oson va to'g'ri o'rganish uchun o'z tajribamizda sinab ko'rilgan eng yaxshi usullar, qoidalar va misollar keltirilgan. Til o'rganish uchun maxsus qobiliyat yoki iste'dod kerak emas, aksincha, harakat va harakat kerak.*

Kalit so'zlar: *Rus tilini strukturaviy o'rganish, rus tili o'rganish nofilologik talabalarga, sifatli o'qitish.*

Rus tilining buyuk maqsadi nafaqat Rossiya xalqlarini birlashtiradi, mamlakatimizning turli millatlari xalqlarini birlashtiradi. Rus tilini bilish xorijiy fuqarolar uchun ham tabiiy va ongli zaruratga aylanib bormoqda. Rus tilida oliy ma'lumot olgan chet ellik talabalarning nutq, tinglash, o'qish va yozish ko'nikmalarini egallash zarurati lingvodidaktikaning bir qator dolzarb nazariy va amaliy vazifalariga nutq faoliyatining turli turlarini o'rgatishda kompleks yondashuvni ilgari suradi. Bu muammoni o'qitishning boshlang'ich bosqichida, ya'ni tilni egallashning poydevori qo'yilganda hal qilish muhim ahamiyatga ega.

Nutq faoliyatining barcha turlariga har tomonlama o'rgatishning oqilona tashkil etilishi va uning samaradorligi ko'p jihatdan til bo'yicha nazariy bilimlarning to'planishi bilan bog'liq.

Filolog bo'lmagan chet ellik talabalarga rus tilini o'rgatish ularda mutaxassislikni o'zlashtirishni o'rganishning umumiy maqsadiga mos keladigan muayyan ko'nikma va ko'nikmalarni shakllantirish. Shu munosabat bilan, rus tilini chet tili sifatida o'rganish talabalarning mutaxassisligi bo'yicha ma'lum kasbiy bilimlarni to'plash bo'lmasligi kerak, u til va nutq amaliyoti bilan bevosita bog'liq bo'lishi kerak.

Bir qator tadqiqotchilar O. D. Mitrofanova, N. A. Mete, E. I. Motina tomonidan rus tilini mutaxassislik tili sifatida o'qitishning metodik asoslarini ishlab chiqish maxsus filolog bo'lmaganlar uchun mo'ljallangan, biroq bu muammoning ayrim muhim masalalari hali yetarlicha o'rganilmagan. E.I.Passovning ta'kidlashicha, asosiy vazifa nutq faoliyatining har xil turlariga xos bo'lgan amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga aylanadi. Ikkinchi tilni, masalan, rus tilini chet tili sifatida o'zlashtirishning dastlabki bosqichida til va tafakkur birligining buzilishi va talabaning nutqi va aqliy rivojlanishi o'rtasidagi farq mavjud deb hisoblaydigan psixologlarning fikriga qo'shilmaslik mumkin emas. Buning sababi, masalan, leksik bazaning yo'qligi, shuning uchun ruscha so'zda ekvivalentni izlash, shuningdek, rus tilidagi so'zlarning grammatik me'yorlari va boshqalar. Ushbu shartlarning yo'qligi talabalarning tafakkurining umumiy rivojlanishiga, ularning til va nutq amaliyotiga, va nihoyat, rus tiliga xorijiy til sifatidagi munosabatiga salbiy ta'sir qiladi. Bizning ish

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

tajribamiz shuni ko'rsatadiki, rus tilini chet tili sifatida o'rganishda talabalarning rus tiliga chet tili sifatidagi va u orqali boshqa fanlarga bo'lgan qiziqishi, afsuski, keskin pasayadi.

Biz rus tilini o'qitishning samarali usullarini izlashni rus tilini o'rganishning tizimli usuli bilan bog'laymiz.

Dasturlarni soddalashtirish, nazariyaning yarim g'ayrioddiylik, ko'pincha tilning zamonaviy faniga zid keladi, ya'ni. o'quv jarayonini faqat haqiqiy rivojlanish sohasida amalga oshirish befoyda, qiziq emas va samarasizdir.

Nutq faoliyatini jarayon sifatida ko'rib chiqish quyidagilarni amalga oshiradi: 1) nutq faoliyatining o'ziga xos xususiyati bilan bog'liq bo'lgan til va tafakkur birligi (uning har qanday shaklida u gapdan olingan ma'no bilan bog'liq); 2) tilning kommunikativ funksiyasining dialektik birligi va izchilligi. Konkret gap til tizimini aks ettirmaydi, garchi u muloqotning elementar birligi bo'lsa ham. Shuni ta'kidlash kerakki, talaba fikrni ifodalashi, ya'ni kommunikativ vazifani hal qilishi uchun unga rus tilining barcha turlarini kompleks tarzda o'rgatish kerak.

Yuqorida aytilganlar bilan bog'liq holda, bizningcha, rus tilini chet tili sifatida o'qitish mazmuni va uni o'qitish metodologiyasining ilmiy darajasini oshirish kerak. Birinchi savolni hal qilmasdan turib, ikkinchi savolni ijobiy hal etib bo'lmaydi: metodologiyani hozirgi mazmun bilan qanday takomillashtirishdan qat'i nazar, u salbiy natija beradi, keyin esa o'zaro bog'langan hodisalar, til faktlari, avvalgidek, o'z-o'zidan, o'zaro bog'liqlikdan kelib chiqadi. turli yo'llar bilan va turli vaqtlarda o'rganishga to'g'ri keladi.

Milliy maktab o'quvchilariga rus tilini o'rgatishning umumiy muammolari, shu jumladan lug'at N.V.Ekba tomonidan o'rganilgan. Olim rus lug'atini semantizatsiya qilishning samarali usullarini aniqladi. R.J.Jirikova (kabard va cherkes maktablari sharoitida) yangi sementizatsiya usulini ishlab chiqdi va eksperimental sinovdan o'tkazdi - so'zning modellari va sxemalari asosida hosil qiluvchi o'zak ma'nosi orqali hosila so'zning ma'nosini tushuntirish. shakllanish turi (ST) invariant. Bu usul o'quvchilarga affiksning so'z yasovchi ma'nosini mustaqil ravishda aniqlash imkonini beradi.

Adabiyotlar:

1. Исакова Р.К., Ахмедова М.Х, Башатова Н.А. Русский язык. Учебная программа (для всех направлений бакалавриата). – Т., 2017.
2. Алишер Абсаломов « Рус тилини урганишининг энг самарали усуллари» « Янги аср авлоди» 2016 йил.
3. Национальная программа по подготовке кадров (Национальная база данных законодательства, 05.01.2018 г.